# OPENBARING 12
# DE WERKELIJKE REDEN VOOR DE STRIJD TUSSEN DE KERK EN DE WERELD IS DE STRIJD TUSSEN CHRISTUS EN SATAN

## Inhoud

A. Openbaring 12:1-2. De vrouw....1
B. Openbaring 12:3-4. De draak....4
C. Openbaring 12:5. Het mannelijke kind....6
D. Openbaring 12:6. De vrouw in de woestijn....7
E. Openbaring 12:7-9. De draak verslagen....7
F. Openbaring 12:10-12. Christus en christenen triomferen....10
G. Openbaring 12:13-18. De vrouw en haar nageslacht vervolgd....14

In hoofdstuk 12 verschijnen tekenen van een draak en een zwangere vrouw. De draak wilde het pasgeboren mannelijke kind verslinden, maar het werd in één beweging naar de hemel weggerukt. In de daaropvolgende oorlog tussen de draak en zijn demonen werden zij uit de hemelse gewesten geworpen en op de aarde gesmeten. Omdat de draak de vrouw niet kon overwinnen, voert hij oorlog tegen de overigen van haar nageslacht.

## A. Openbaring 12:1-2. De vrouw.

**12:1 En er verscheen een groot teken in de hemel: een vrouw[1] bekleed met de zon, en de maan was onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren.[2]**

Het boek Openbaring vertelt dingen door middel van tekenen en symbolen (1:1). De vrouw en de draak symboliseren werkelijkheden. 'De vrouw' is het eerste symbool dat in de lucht verschijnt. Zij symboliseert eerst de Kerk/Gemeente die bestaat uit Gods volk in het Oude[3] en daarna Gods volk in het Nieuwe Testament[4].

*De Bijbel legt de nadruk op het feit dat Gods volk in zowel het Oude als het Nieuwe Testament één zijn. Gods volk is één wijngaard en één koninkrijk[5]. Het is één kudde onder één Herder[6]. Het is één olijfboom die op één olijfwortel groeit[7]. Het is één familie van God in de*

[1] η γυνη. Een volwassen vrouw in 1 Korinthe 14:34ff. en 1 Timotheüs 2:11ff. of een getrouwde vrouw in Efeze 5:22ff.
A Greek-English Lexicon of the New Testament, Bauer, Arndt, Gingrich p.167

[2] Και σημειον μεγα ωφθη (>οραω, οψομαι, ειδον, εωρακα, ωφθην)(aoristus passief) εν τω ουρανω, γυνη περιβεβλημενη (>περιβαλλω) (deelwoord, voltooid tegenwoordige tijd) τον ηλιον, και η σεληνη υποκατω (onder) των ποδων αυτης, και επι της κεφαλης αυτης στεφανος αστερων δωδεκα.

[3] Jesaja 50:1; Jesaja 54:1; Hosea 2:2

[4] 2 Korinthe 11:2; Efeze 5:32

[5] Mattheüs 21:33-44; zie Jesaja 5:1-7; Jesaja 9:6-7

[6] Johannes 10:16; zie Ezechiël 34:2,8,16

[7] Romeinen 11:17,24; Jeremia 11:16; Hosea 14:5-6

*hemel en op de aarde met één Vader[8]. Het is één huishouding van God[9], met Mozes als dienaar in heel Gods huis en Jezus als Zoon over heel Gods huis[10]. Het is één uitverkoren volk, één heilige natie, één volk dat aan God behoort[11]. Het is één bruid van het Lam (21:1-2,12,14). Het is één Nieuw Jeruzalem (21:1-2,12,14) [12]. Het is één Kerk/Gemeente[13] die in het Oude Testament begint en in het Nieuwe Testament voortgezet wordt en uitgebreid[14] wordt door gelovigen uit alle volken op te nemen*.

<u>De vrouw in het Oude Testament</u>.

Eerst wordt de vrouw in Openbaring 12 getekend als het volk Israël dat de Messias voortbrengt[15] en uiteindelijk gepersonifieerd in de maagd Maria[16] (12:1-5). In het Oude Testament wordt Israël dikwijls positief voorgesteld als de vrouw van de HEER[17] en als zijn toekomstige Bruid[18]. Ontrouw aan de HEER wordt bestempeld als geestelijke hoererij en dan wordt Israël negatief beschreven als een prostitué[19], een overspelige vrouw[20], een ontrouwe vrouw[21]. Het Oude Testament spreekt ook over de toekomst wanneer de HEER met Israël een nieuw verbond zal sluiten en haar weer “als bruid zal nemen in gerechtigheid en goedertierenheid”[22].

<u>De vrouw in het Nieuwe Testament</u>.

Daarna wordt de vrouw in Openbaring 12 getekend als Gods nieuwtestamentische Gemeente op de aarde die door de satan en zijn boze bondgenoten vervolgd wordt (12:6-18).

In het Nieuwe Testament wordt positief over de vrouw gesproken als over ‘een reine maagd’[23]. Paulus zegt, “Ik heb u immers ten huwelijk gegeven aan één Man om u als een reine maagd aan Christus voor te stellen” (aan Hem te verbinden). Hij spreekt niet over een maagd, maar over een maagd die ten huwelijk wordt gegeven! Figuurlijk gesproken had Paulus de Korintiërs door het evangelie tot geestelijk leven verwekt[24]. Het was in Israël het recht van een vader om zijn dochter aan een geschikte bruidegom ten huwelijk te geven. Zo heeft Paulus als geestelijke vader de christenen te Korinthe als bruid gegeven aan één goddelijke Man. Deze verbintenis veronderstelt dat zij rein en trouw blijft tot de voltrekking van het huwelijk. Paulus ziet met blijde verwachting uit naar de wederkomst van Christus wanneer Hij zijn bruid komt halen om haar in de eeuwige woning te brengen die Hij voorbereid heeft. De bruiloft van het Lam zal plaatsvinden bij zijn wederkomst

[8] Efeze 2:19; Efeze 3:14-15; zie Jesaja 63:16; Jesaja 64:8
[9] 1 Timotheüs 3:15
[10] Hebreeën 3:5-6
[11] 1 Petrus 2:9; zie Deuteronomium 10:15
[12] Hebreeën 11:10,16; Hebreeën 12:22-24; Hebreeën 13:14
[13] Hebreeuws: qahal, Grieks: ekklésia. Richteren 20:2; Psalm 22:22; Psalm 107:32; 2 Kronieken 29:28
[14] Mattheüs 16:18; Hebreeën 12:23
[15] Johannes 4:22. “De zaligheid is uit de Joden.”
[16] Lukas 1:25-36
[17] Jesaja 54:5-6
[18] Jesaja 62:5
[19] Judas 2:17; Jeremia 3:1; Ezechiël 16:15-19
[20] Hosea 1:2
[21] Jeremia 3:1,14,20
[22] Hosea 2:18-20
[23] 2 Korinthe 11:2
[24] 1 Korinthe 4:15. Grieks: εν γαρ Χριστω ο Ιησου δια του ευαγγελιου εγω υμας εγεννησα

(19:7ff; 21:2,9)[25]. Het moet ons blijven verbazen dat de voorheen immorele Korintiërs[26] volmaakt omgevormd werden tot geestelijk reine maagden. Evenals in het Oude Testament wordt ontrouw aan de HEER beschreven als geestelijke hoererij[27]!

De essentie van de apostolische Christologie is: dat Jezus Christus niemand minder is dan de HEERE (Hebreeuws: 'Jahweh'[28]; Grieks: 'kurios'[29])! Gods oudtestamentische volk had de HEERE tot Man[30] en wordt in het Oude Testament 'de Kerk/Gemeente' genoemd[31]. Gods nieuwtestamentische volk heeft Jezus Christus tot Bruidegom[32] en wordt ook 'de Kerk/Gemeente' genoemd[33].

Bij de eerste komst van Christus wordt Gods oudtestamentische volk (Israël) *niet beëindigd of vervangen* (door de nieuwtestamentische Kerk), *maar voortgezet* op een nieuwe hoogte *en uitgebreid* om gelovigen uit alle volken in de wereld op te nemen! *Daarom noemt Paulus de Kerk ook 'het Israël van God'*[34]. De nieuwe hoogte bestaat uit het nieuwe verbond waarin de oudtestamentische schaduwen nieuwtestamentische werkelijkheden geworden zijn[35]. De Bijbel leert duidelijk dat God niet twee 'volken van God' (twee vrouwen) heeft, maar slechts één[36]!

Hoewel de Kerk vanuit het aardse gezichtspunt heel 'gewoon' lijkt, is zij vanuit hemels gezichtspunt 'volkomen heerlijk'. Haar oorsprong is in de hemel (21:2,10)[37]. De zon als kleed beschrijft haar heerlijkheid in de schepping. [38] De maan onder haar voeten beschrijft haar heerschappij over het leven op de aarde.[39] De kroon van twaalf sterren beschrijft haar overwinning. Het getal '12' beschrijft haar volledigheid in het Oude en het Nieuwe Testament (21:12-14).

### 12:2 En zij was zwanger en schreeuwde het uit in barensnood en in haar pijn om te baren.[40]

De opdracht van de oudtestamentische Kerk/Gemeente was om de beloofde Messias (Grieks: Christus) naar zijn menselijke natuur voort te brengen[41]. Dié tijd breekt aan bij de eerste komst van Jezus Christus – zie vers 5.

---

[25] Mattheüs 22:1ff
[26] 1 Korinthe 6:9-11
[27] Jakobus 4:4
[28] Jesaja 40:3
[29] Markus 1:3
[30] Jesaja 54:5
[31] Richteren 20:2; Psalm 107:32 en 2 Kronieken 29:28
[32] Mattheüs 9:15
[33] Mattheüs 16:18
[34] Galaten 6:15-16; zie Galaten 3:7ff,29; Romeinen 2:29; 4:9ff, 9:6ff; Filippenzen 3:3
[35] Lukas 22:20; Hebreeën 8:6-13
[36] Efeze 2:11-22 en 3:6 en 1 Petrus 2:9-10. Zie Johannes 10:16 "Het zal worden één kudde en één Herder."
[37] Galaten 4:26
[38] Jesaja 60:20; Daniël 12:3
[39] Genesis 1:14-18
[40] και εν γαστρι εχουσα (iets in de buik hebben+ in verwachting zijn), και κραζει ωδινουσα (>ωδινω)(in barensnood)και βασανιζομενη (pijn hebben) τεκειν (>τικτω)(geboorte schenken).
[41] Johannes 4:22; Romeinen 9:5; Galaten 4:4

## B. Openbaring 12:3-4. De draak.

**12:3 En er verscheen een ander teken in de hemel. En zie: een grote vuurrode draak met zeven koppen en tien horens. En op zijn koppen zeven diademen.[42]**

De draak is het tweede symbool dat in de lucht verschijnt. Hij is een symbool van de satan (12:9; 20:2) [43].

Hij is heel erg sterk. Zijn rode kleur tekent zijn bloeddorstige aard (6:4).

De zeven koppen met zeven diademen en tien horens zijn een aanduiding van zijn heerschappij over de boze wereld die hoofdzakelijk bestaat uit de grote wereldrijken en kleinere koninkrijken die God en zijn Gezalfde weerstaan (13:1; 17:9)[44]. Dat er 7 koppen zijn duidt aan dat hij moeilijk gedood kan worden. Dat er 10 horens zijn duidt aan dat hij alles op de aarde kan vernietigen. Zijn zeven kronen zijn geen overwinningskransen, maar kronen die zijn arrogante aanspraak op macht en gezag verbeelden (13:1). Hoewel hij aanspraak maakt op macht en gezag over de hele aarde[45] is hij in feite alleen de heer van de boze wereld en niet van bijvoorbeeld de Kerk[46]. Satan heeft zeven kronen, maar Christus heeft vele kronen (19:12). Satan is machtig, maar Christus is almachtig (19:16)!

**12:4 En zijn staart veegde het derde *deel* van de sterren van de hemel en wierp die op de aarde. En de draak stond *voortdurend* voor de vrouw, die op het punt stond te baren, om haar Kind te verslinden, zodra zij Het gebaard zou hebben.[47]**

Nadat God de hemel en de aarde (het universum) geschapen heeft, zag Hij dat alles 'heel goed' was[48]. Maar al gauw daarna verscheen een listige slang die de eerste mensen in verzoeking bracht[49]. Dus de val van de satan in zijn rebellie tegen God moet ergens tussen de voltooiing van de schepping en de zondeval van de mens plaats hebben gevonden. De satan was oorspronkelijk 'een toonbeeld van schoonheid', maar verloor zijn plaats in de hemel[50]. Toen de satan in zonde viel heeft hij een groot aantal engelen ('sterren') met zich meegesleurd naar de aarde. Deze gevallen engelen worden demonen of boze geesten genoemd[51]. Een derde deel is een groot aantal, maar niettemin een getal dat op soevereine wijze door Gods almachtige wil beperkt wordt (zie 5:11; 8:7).

---

[42] και ωφθη αλλο σημειον εν τω ουρανω, και ιδου δρακων (ο δρακων) μεγας πυρρος, εχων κεφαλας επτα και κερατα (το κερας)(horen) δεκα και επι τας κεφαλας αυτου επτα διαδηματα (το διαδημα).

[43] Genesis 3:1

[44] zie hoofdstuk 17; Lukas 4:5-7; Johannes 12:31; Johannes 16:11; Efeze 2:2; 1 Johannes 4:4; 5:19; Kolossenzen 1:13)

[45] Lukas 4:5-6; zie Johannes 8:44. Zijn arrogante aanspraak is een leugen!

[46] Johannes 12:31; 1 Johannes 5:18-19. Hij heeft macht over de boze wereld, maar geen vat op christenen.

[47] και η ουρα (staart) αυτου συρει (>συρω)(met geweld wegvegen, wegslepen) το τριτον των αστερων του ουρανου και εβαλεν (aoristus tijd) αυτους εις την γην, και ο δρακων εστηκεν (>ιστημι)(voltooid tegenwoordige tijd) ενωπιον της γυναικος της μελλουσης τεκειν, ινα οταν τεκη (aanvoegende wijs aoristus tijd) το τεκνον αυτης καταφαγη (>κατεσθιω, φαγομαι, εφαγον)(verslinden).

[48] Genesis 1:31

[49] Genesis 3:1

[50] Jesaja 14:12-14; Ezechiël 28:12-17

[51] Job 38:7; Mattheüs 25:41; 2 Petrus 2:4; Judas 6

Het vooropgestelde doel van de satan was om gedurende de hele oudtestamentische periode de verwachte Messias, die uit een vrouw geboren zou worden, te vernietigen[52]. Hij denkt dat als hij erin zou slagen deze Messias te vernietigen, hij over de hele aarde zou kunnen heersen en zou Gods plan om de mensheid en de aarde te redden kunnen falen. Deze weerstand van de draak tegen de vrouw wordt door het hele Oude Testament gemanifesteerd in de wereldrijken van oud-Babylonië, Egypte, Assyrië, Babylonië, Griekenland, Syrië en het machtige Romeinse Rijk, die probeerden Israël te vernietigen. Zo zou de Messiaanse lijn doorgesneden worden. Daarom staat er, "De draak stond *voortdurend* voor de vrouw". Vanaf dit gezichtspunt *wordt de geschiedenis van het Oude Testament dié van de strijd tussen de satan (de slang of de draak) en de Christus (het zaad van de vrouw)*.

Gedurende de hele oudtestamentische periode hebben de vijanden van Christus geprobeerd om zijn eerste komst naar de aarde te verhinderen! **Lees** www.dota.net **handleiding 5, les 1**. 'Kerstfeest.'

## C. Openbaring 12:5. Het mannelijke kind.

**12:5 En zij baarde een Zoon, een mannelijk *Kind*, dat alle heidenvolken zal hoeden met een ijzeren staf. En haar Kind werd weggerukt naar God en naar zijn troon.[53]**

Hier begint de nieuwtestamentische periode. Het mannelijke kind symboliseert Jezus Christus, omdat Hij volgens Psalm 2:9 alle volken met een ijzeren staf zal hoeden (2:27).

De heidenvolken zijn hier een symbool van allen die niet behoren tot Gods volk. Zij weerstaan God, zijn Gezalfde en zijn volk[54]. Bij de wederkomst van Christus zullen alle volken voor Gods troon verzameld worden[55]. De uitdrukking 'hoeden met een ijzeren staf' identificeert Hem als de Messias[56]. De uitdrukking is niet een verwijzing naar zijn heerschappij over een lange periode (bv. een 1000 jaar), maar is een verwijzing naar de laatste oordeelsdag, wanneer Hij de ongelovige volken als een lemen pot stuk zal slaan (2:27). De uitdrukkingen 'heersen' en 'stuk slaan' zijn parallel en in de Hebreeuwse poëzie is de tweede regel een uitleg van de eerste regel. De handeling van de Herder heeft hier een vernietigend resultaat[57]. Het geeft aan dat Hij alle tegenstand zal breken en alle onwillige tegenstanders aan zich zal onderwerpen[58].

Het woord 'weggerukt' betekent dat God de Vader ten behoeve van Hem gehandeld heeft. De wegrukking of opname symboliseert zijn opstanding en dus ook zijn zoenoffer aan het kruis, zijn hemelvaart en zijn troonsbestijging[59].

---

[52] Genesis 3:15

[53] και ετεκεν υιον, αρσεν (mannelijk), ος μελλει ποιμαινειν (onvoltooid tegenwoordige tijd) παντα τα εθνη εν ραβδω σιδηρα.
και ηρπασθη (>αρπαζω)(aoristus passief) το τεκνον αυτης προς τον θεον και προς τον θρονον αυτου.

[54] Psalm 2

[55] Matthew 25:31-33

[56] Psalm 2:9

[57] A Greek-English Lexicon of the New Testament, Bauer, Arndt, Gingrich

[58] Filippenzen 2:9-11; zie 1 Korinthe 15:25

[59] Lukas 23:46; Handelingen 2:33,36; 1 Petrus 3:21-22

De eerste komst van Jezus Christus wordt in één enkel vers beschreven, omdat het niet het hoofdthema in hoofdstuk 12 is. Toch is vers 5 een aanduiding van het begin van de nieuwtestamentische periode, de eerste komst van Christus!

## D. Openbaring 12:6. De vrouw in de woestijn.

**12:6 En de vrouw vluchtte naar de woestijn, waar zij een plaats had, die door God *voor haar* gereedgemaakt was, opdat men haar daar zou voeden twaalfhonderdzestig dagen.[60]**

De vrouw in Openbaring 12:6 is dezelfde vrouw als in Openbaring 12:1-2, Gods oudtestamentische volk. Nu, na de eerste komst van Christus, is zij Gods nieuwtestamentische volk! *De vrouw is een symbool van Gods oudtestamentische volk (Israël, ook "de Kerk" genoemd)[61] die voortgezet wordt als Gods nieuwtestamentische volk[62] en uitgebreid wordt naar de gelovigen uit alle volken[63]*. Gods zorg voor Israël 40 jaar lang in de woestijn is een beeld van Gods zorg voor de Kerk/Gemeente gedurende haar tocht door de nieuwtestamentische periode die symbolisch 1260 dagen duurt.

Vers 6 is een samenvatting van wat in vers 13-18 verder uitgelegd wordt. Daar wordt beschreven hoe de Kerk tijdens de nieuwtestamentische periode uit de dodelijke greep van de draak weggehouden wordt. De woestijn die God voor de gelovigen voorbereid heeft, is niet een of andere geografische plaats (bijvoorbeeld Petra), maar is een symbool voor de pelgrimsreis van alle gelovigen, waar zij ook op de aarde wonen. De gelovigen worden gevoed en bewaard door alle middelen die God daarvoor inzet. En de 1260 dagen is een symbool voor de hele nieuwtestamentische periode vanaf de eerste komst van Christus (12:5-6) tot zijn wederkomst (11:2-3).

## E. Openbaring 12:7-9. De draak verslagen.

**12:7 Toen brak er oorlog uit in de hemel. Michaël en zijn engelen voerden oorlog tegen de draak, ook de draak en zijn engelen voerden oorlog.[64]**

Het eerste onmiddellijke gevolg na de eerste komst van Jezus, zijn geboorte, leven, dood, opstanding, hemelvaart en troonsbestijging, is dat de satan in een veldslag overwonnen wordt en uit de hemel verbannen (zie 9:1)!

De naam van de aartsengel 'Michaël' betekent: "Wie is als God?" Alleen Jezus Christus is als God! Hij is God die ook Mens geworden is. Michaël treedt niet zelfstandig op tegen de

---

[60] και η γυνη εφυγεν εις την ερημον, οπου εχει εκει τοπον ητοιμασμενον (deelwoord, voltooid tegenwoordige tijd) απο του θεου, ινα εκαι τρεφωσιν (aanvoegende wijs, onvoltooid tegenwoordige tijd) αυτην ημερας χιλιας διακοσιας εξηκοντα.

[61] Psalm 107:32

[62] Mattheüs 16:18

[63] Mattheüs 21:42-44

[64] Και εγενετο πολεμος εν τω ουρανω, ο Μιχααηλ και οι αγγελοι αυτου του πολεμησαι (>πολεμεω)(aoristus infinitief) μετα του δρακοντος. και ο δρακων επολεμησεν (aoristus tijd) και οι αγγελοι αυτου.

satan. Hij handelt op het gezag en in de macht van Christus op grond van zijn overwinning aan het kruis en in de opstanding tijdens zijn eerste komst!

De voorstelling in het Oude Testament is dat elk volk op aarde door een vorst in de hemelse rechtszaal vertegenwoordigd wordt.[65] Zij voeren een juridische en militaire strijd in de hemelse gewesten. In het boek Daniël is de aartsengel Michaël de vorst van Gods volk[66] en bestaat Gods volk uit hen die de druk van Antiochus IV en zijn hervormingsgezinde Joden weerstonden in de periode tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Deze hervormingsgezinde Joden hadden de heidense Griekse cultuur aangenomen[67]. Er was dus een strijd in de hemelse gewesten tussen de cultuur van het Koninkrijk van God en de heidense culturen. Michaël is dus de vorst, niet van het natuurlijke volk Israël, maar van de gelovigen binnen het natuurlijke volk.

De voorstelling hier bij de hemelvaart van Jezus (vers 5) is dat de satan en zijn demonen Christus achternazaten om Hem te grijpen en van zijn troon te sleuren.

**12:8 Maar zij waren niet sterk genoeg, en hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden.[68]**

**12:9 En de grote draak werd *voor eens en voor altijd* neergeworpen, *namelijk* de oude slang, die duivel en satan genoemd wordt, die *voortdurend* de hele wereld misleidt. Hij werd neergeworpen op de aarde en zijn engelen werden met hem neergeworpen.[69]**

De hemelse legermacht blokkeerde hen, voerde strijd tegen hen en versloeg hen. Deze oorlog tussen Michaël en de engelen tegen de satan en zijn demonen is een andere manier om 'de binding van de satan' te beschrijven.

Letterlijk zegt de tekst: "zelfs een plaats voor hen (de draak en zijn demonen) werd in de hemel niet meer gevonden". De satan en zijn demonen werden voor eens en voor altijd uit de hemel gebannen! 'De hemel' is hier de plaats waar God verblijft en vanwaar Hij regeert en waar Hij rechtzitting houdt. Vóór deze oorlog werd de satan toegelaten om in Gods tegenwoordigheid te verschijnen om Gods volk aan te klagen[70]. Tijdens de oudtestamentische periode deed de satan alsof hij de heiligheid en gerechtigheid van God verdedigde. Dan eiste hij straf voor de zonden van mensen. Maar bij zijn eerste komst naar de wereld heeft Christus door zijn dood aan het kruis verzoening gedaan voor alle zonden van gelovigen en heeft de satan geen enkele schijn van recht meer aan zijn kant! Na de eerste komst van Christus is het kwaad en de corruptie van de satan en zijn

---

[65] Daniël 10:20
[66] Daniël 10:13; 12:1
[67] zie Daniël 11:32; Romeinen 9:6
[68] και ουκ ισχυσεν (>ισχυω)(sterk genoeg zijn) ουδε τοπος ευρεθη (>ευρισκω)(aoristus passief) αυτων ετι εν τω ουρανω.
[69] και εβληθη (>εκβαλλω)(aoristus passief) ο δρακων ο μεγας, ο οφις (slang), ο αρχαιος, ο καλουμενος Διαβολος και ο Σατανας, ο πλανων (>πλαναω)(misleiden) την οικουμενην ολην - εβληθη εις την γην , και οι αγγελοι αυτου μ ετ αυτου εβληθησαν (aoristus passief)
[70] Job 1:6; Job 2:1; 1 Koningen 22:19-22; Zacharia 3:1

demonen zo schrijnend dat zij voor eeuwig uit de tegenwoordigheid van God verwijderd werden!

In Openbaring 12:9 staat dat de satan en zijn demonen *voor eens en voor altijd* op de aarde neergeworpen werden. Het werkwoord suggereert dat zij *met afkeer en geweld op de aarde neergesmakt werden*! Het wordt driemaal benadrukt (zie 12:13) en het plaatje is dat *de satan en zijn demonen neergesmakt op de aarde liggen*. De hele voorstelling is een verwijzing naar 'de binding van Satan' tijdens de eerste komst van Christus (zie 20:3) [71].

De grote vijand en tegenstander van Christus, de Christelijke Kerk en alle individuele christenen wordt hier met het oudtestamentische symbool van 'de slang' en het nieuwtestamentische beeld van 'de draak' ontmaskerd als degene die nog steeds probeert om Gods volk te vernietigen. Satan is een slang met dodelijk gif als een cobra[72]. Hij misleidt mensen en zet hen aan tot ongehoorzaamheid[73]. Hij is een leugenaar[74]. Hij is de duivel (de lasteraar) en de Satan (de tegenstander). Zijn doel is om mensen weg van Christus en het evangelie te houden[75], om God te dwarsbomen in zijn plannen en om alleenheerschappij te hebben.

Gedurende de oudtestamentische periode was de satan een verleider. Hij heeft velen verleid, bijvoorbeeld Adam en Eva[76] en koning David[77]. Maar ook na zijn nederlaag bij de eerste komst van Christus gaat hij door om mensen in de hele wereld te misleiden. Het woord 'wereld' verwijst naar de bewoners van de aarde. Misleiden betekent op de verkeerde weg brengen. Hetzelfde woord wordt in Matteüs 24:24 gebruikt waar Jezus Christus zegt dat *"het onmogelijk is om de uitverkoren gelovigen te misleiden"!* Daarom betekent het woord 'wereld' hier "de wereld van ongelovigen, van niet-christenen en van kwaaddoeners" die vijandig zijn tegen God, Christus, de Christelijke Kerk en christenen[78]. De slechte invloed van de draak is beperkt tot 'de wereld' die door de satan misleid kan worden[79] en tot gelovigen die hem niet weerstaan[80]!

Op de aarde gaat de draak door om te vechten tegen de christenen[81]. Maar zijn heerschappij op de aarde is beperkt (aan banden gelegd, bedwongen, gebonden) tot mensen die niet bij Christus horen[82]. Hij kan gelovigen nog veel kwaad doen (met zijn vurige pijlen van twijfel, boosheid, onvergevensgezindheid, wraak, enz.) maar gelovigen kunnen niet door de satan of zijn boze geesten bezeten worden[83].

---

[71] Mattheüs 12:28-29; Johannes 12:31
[72] Deuteronomium 32:33
[73] Genesis 3:1-7; 1 Kronieken 21:1; Mattheüs 4:1-11
[74] Johannes 8:44
[75] Lukas 8:12; 2 Korinthe 4:4
[76] Genesis 3:1-7
[77] 1 Kronieken 21:1
[78] Johannes 7:7; 8:23; 12:31ab; 14:17,30,31; 15:18; 17:9,14-16,25; 1 Johannes 5:19
[79] 2 Korinthe 4:4
[80] 1 Petrus 5:8-9; Jakobus 4:7
[81] Efeze 6:12
[82] Mattheüs 12:28-30; Johannes 8:39-44; Efeze 2:2; Kolossenzen 1:13; Hebreeën 2:14-15; 1 Johannes 5:18-19
[83] 1 Johannes 4:4. De heilige Geest in een christen is sterker dan elke boze geest. Naamchristenen of cultuurchristenen kunnen wel door een boze geest bezeten worden.

## F. Openbaring 12:10-12. Christus en christenen triomferen.

**12:10 En ik hoorde een luide stem in de hemel zeggen. Nu is gekomen de zaligheid, de kracht en het koninkrijk van onze God en de macht van zijn Christus, want de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht aanklaagde voor onze God, is neergeworpen.[84]**

Deze stem is de triomfantelijke uitroep van heel veel stemmen in de hemel. Ze worden niet geïdentificeerd. Ze zijn waarschijnlijk engelen, omdat de satan 'de aanklager van onze broeders' (de gelovigen) is en niet de aanklager van de engelen. De gelovige broeders overwinnen de valse aanklachten van de Satan door het volbrachte verlossingswerk van Christus[85], door het woord van hun getuigenis en doordat zij Christus meer liefhebben dan zichzelf (12:11).

Vanaf de eerste komst van Christus wordt de verlossing die God in Christus bewerkte zichtbaar geopenbaard op de aarde. Gods soevereine macht wordt gehandhaafd. Gods koningschap in de harten van mensen wordt gevestigd[86]. Het gezag en de macht van Christus in de hemel en op de aarde wordt vanaf zijn eerste komst verkondigd[87].

In Openbaring 12:10 zingt de hemelse schare over de triomf van Christus en zijn Koninkrijk bij de eerste komst van Christus. "Het is volbracht!"[88] Hij "heeft de wereld overwonnen" en het blijft overwonnen voor eeuwig[89]! In Openbaring 11:15 zingen zij over de triomf van Christus en zijn Koninkrijk dat zijn hoogtepunt zal bereiken op de laatste oordeelsdag bij de wederkomst van Christus! Bij de eerste komst van Christus werd alles in beginsel besloten en staat de finale triomf van Christus vast. Wat overblijft is dat deze triomf nu in de geschiedenis uitgewerkt wordt!

Vóór de eerste komst van Christus heeft de satan de broeders (de gelovigen in Christus) voortdurend aangeklaagd dat zij in juridische zin 'niet gerechtvaardigd' voor Gods aangezicht waren. Hun zonden waren immers niet gestraft! Hij klaagde onder andere Job aan[90] en ook de hogepriester Jozua[91].

Maar bij de eerste komst van Christus wordt de satan uit de hemel geworpen in die zin dat hij zijn plaats als aanklager van Gods volk (de gelovigen in Christus) heeft verloren. Door aan het kruis voor de zonden van mensen te sterven, heeft Jezus Christus verzoening voor de zonden van gelovigen gedaan. Daarmee heeft de satan alle schijn van

---

[84]
και ηκουσα φωνην μεγαλην εν τω ουρανω λεγουσαν: Αρτι (nu) εγενετο η σωτηρια και η δυναμις και η βασιλεια του θεου ημων
και η εξουσια του Χριστου αυτου, οτι εβληθη ο κατηγωρ (aanklager) των αδελφων ημων, ο κατηγορ ων >κατηγορεω)(deelwoord,
onvoltooid tegenwoordige tijd)(aanklagen) αυτους ενωπιον του θεου ημων ημερας και νυκτος.

[85] 'bloed van het Lam'

[86] Mattheüs 12:28-30; Lukas 17:21

[87] Mattheüs 28:18

[88] Johannes 19:30

[89] Johannes 16:33

[90] Job 1: 6 tot 2:6

[91] Zacharia 3:1-3

recht voor zijn aanklachten tegen christenen verloren. Hoewel hij doorgaat om hen aan te klagen[92] kan hij niet langer wijzen op het onvoltooide verlossingswerk van Christus[93].

Jezus zegt hetzelfde in Lukas 10:18, “Ik zag de satan als een bliksem uit de hemel vallen.” En ook in Johannes 12:31, “Nu wordt het oordeel over deze wereld voltrokken, nu zal de vorst van deze wereld buitengeworpen worden.” Het volgende gebeurde toen Jezus Christus van de aarde verhoogd werd: Hij werd eerst aan het kruis verhoogd; en toen uit de dood verhoogd bij zijn opstanding, hemelvaart en troonsbestijging[94]. Door aan het kruis te sterven heeft Jezus Christus over de satan en zijn demonen getriomfeerd[95]. Satan en zijn bondgenoten hadden het geheimenis van God niet gekend, anders zouden zij de Heere niet gekruisigd hebben[96]. Satan is nu gebonden (ingeperkt, bedwongen) zodat hij niet langer het werk van Christus in zijn uitverkoren mensen kan tegenhouden[97]. De satan is gebonden zodat hij het evangelie niet langer van de volken weg kan houden (20:3). De satan wordt toegelaten om het evangelie te versluieren alleen voor de mensen die verloren gaan[98].

De satan en zijn demonen kunnen niet langer deze triomfantelijke opmars van het evangelie in de wereldgeschiedenis tegenhouden (zie 6:2; 12:11; 20:3)[99]!

Omdat de engelen en de christenen dezelfde God ‘hun God’ mogen noemen, noemen zij elkaar ook ‘broeders’. De engelen hebben de gelovigen lief, dienen hen[100] en noemen hen ‘onze broeders’ (12:10). De broeders van Jezus zijn niet de natuurlijke Joden, maar de ware christenen uit elk volk, de discipelen van Jezus die Gods wil doen[101].

### 12:11 En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot in de dood.[102]

De christenen in de wereld triomferen beslist over de satan door te vertrouwen op het volbrachte verlossingswerk van Christus aan het kruis. Dat bevrijdt alle gelovigen van hun zonden (1:5); dat maakt dat mensen uit elke mensengroep op de aarde aan God gaan behoren (5:9); en dat maakt dat zij staande zullen blijven gedurende de hele grote verdrukking in de wereldgeschiedenis (7:14).

Gods volk in de wereld triomfeert over de satan door van zijn geloof in Christus te getuigen.

---

[92] 1 Petrus 5:8
[93] Romeinen 8:33
[94] Johannes 12:32
[95] Kolossenzen 2:15
[96] 1 Korinthe 2:7-8. Het geheimenis dat door te sterven Hij de zonde, de dood en de satan zou overwinnen (Johannes 12:24). Zie Romeinen 3:25-26.
[97] Mattheüs 12:28-30
[98] 2 Korinthe 4:4
[99] Mattheüs 24:14; Romeinen 8:28-39
[100] Psalm 91:11; Hebreeën 1:14
[101] Mattheüs 12:50; 25:40; 28:10; Johannes 20:17; Romeinen 8:29; Hebreeën 2:11-13,17
[102]
και αυτοι ενικησαν αυτον δια το αιμα του αρνιου και δια τον λογον της μαρτυριας αυτων, και ουκ ηγ απησαν την ψυχην
αυτων αχρι θανατου.

Christenen bewijzen dat hun geloof en liefde voor Christus echt/oprecht is, omdat zij tot de dood toe volharden. Johannes was een deelgenoot van de verdrukkingen “omwille van het Woord van God en het getuigenis van Jezus Christus” (1:9). Sommige christenen worden vanwege dit getuigenis gedood (6:9; 11:7).

**12:12 Daarom, verblijd u *voortdurend*, hemelen, en u die daarin woont! Wee hun die de aarde en de zee bewonen, want de duivel is naar beneden gekomen, naar u toe, *voortdurend* in grote woede, omdat hij weet dat hij nog maar weinig tijd heeft.[103]**

Terwijl er blijdschap in de hemel is, is er vrees op de aarde. De mensen moeten nog door de verdrukkingen en vreselijke vervolgingen van de satan en anderen heen. De satan weet dat hij weinig tijd heeft en dat hij spoedig in het vuur van de hel geworpen zal worden[104]. Daarom probeert hij nog zoveel mogelijk kwaad aan te richten. Niet-christenen en christenen zullen eronder lijden.

Christenen leven op de aarde, maar hebben hun burgerschap in de hemel[105]. Zij leven nog wel *in* de boze en antichristelijke wereld, maar zijn niet *van* deze wereld[106]. Hoewel de mensen die van deze wereld zijn onder de macht en het beheer van de satan staan[107], staan christenen daar niet onder. De satan kan hen geen blijvende schade toebrengen[108]. Daarom hebben gelovigen niet alleen een aandeel in het “wee hun die de aarde bewonen”, maar ook een aandeel in het “verblijd u hemelen en u die daarin woont” (12:12).

Omdat het triomflied van allen in de hemel de achtergrond vormt voor de gebeurtenissen op aarde (12:10-12), hoeven de dreigementen, onderdrukkingen en vervolgingen de christenen niet langer te beangstigen, te verbijsteren of te ontmoedigen. Gelovigen mogen zichzelf er steeds weer aan herinneren dat de overwinning van Christus nog bezig is ten volle gerealiseerd te worden[109]. *Daarom kunnen christenen alleen sterk en veilig blijven staan in de huidige geschiedenis als zij Gods verlossingsgeschiedenis blijven zien als de achtergrond van de wereldgeschiedenis* – als zij de werkelijkheid van Openbaring 12:12 (de woede van de satan) blijven zien in het licht van Openbaring 12:10 (de zaligheid, de kracht en het koninkrijk is van Christus)! Zulke christenen laten niet toe dat de draak, zijn engelen en zijn antichristelijke politieke machten (de antichristen), geestelijke machten (profeten van valse religies) en immorele machten (de grote hoeren) hen uit de weg ruimen. Hun plaats in deze wereld is ‘in Christus’ en alleen daar staan zij sterk en zijn zij veilig![110]

---

[103] δια τουτο ευφραινεσθε (>ευφραινομαι)(gebiedende wijs, onvoltooid tegenwoordige tijd) (οι) ουρανοικαι οι εν αυτοις σκηνουντες (>σκηνοω)(in een tent wonen). ουαι την γην και την θαλασσαν οτι κατεβη(>καταβαινω)(aoristus tijd) ο διαβολος προς υμας εχων θυμον (ο θυμος)(woede) μεγαν, ειδως (>οιδα) (deelwoord, voltooid tegenwoordige tijd)(weten door intuïtie) οτι ολιγον καιρον εχει.

[104] Mattheüs 25:41

[105] Filippenzen 3:20

[106] Johannes 17:19-20

[107] 1 Johannes 5:19

[108] 1 Johannes 5:18; zie Johannes 10:28

[109] 1 Korinthe 15:20-26

[110] Kolossenzen 3:3

*Het is opmerkelijk dat het overwinningslied in Openbaring 12:10-12 precies in het midden van het boek Openbaring staat. Ook het overwinningslied in Romeinen 8:31-39 staat in het midden van de brief aan de Romeinen!*

## G. Openbaring 12:13-18. De vrouw en haar nageslacht vervolgd.

**12:13 En zodra de draak zag dat hij op de aarde was neergeworpen, ging hij de vrouw vervolgen die het mannelijke *Kind* gebaard had.[111]**

Het tweede onmiddellijke gevolg van de geboorte, het leven, de dood, de opstanding, de hemelvaart en de troonsbestijging van Christus is dat de satan een onophoudelijke vervolging van de Kerk op touw zet[112]. Het beeld is de draak die de vrouw vervolgt, omdat zij geboorte schonk aan het mannelijke kind. *Hij kon gedurende de oudtestamentische periode het mannelijke kind (Christus) niet vernietigen. Daarom probeert hij nu gedurende de nieuwtestamentische periode de vrouw (de Kerk) te vernietigen* - een andere fase van zijn wrok tegen het mannelijke kind (Christus).

**12:14 En aan de vrouw werden twee vleugels van een grote arend gegeven, opdat zij naar de woestijn zou vliegen, naar haar *(voorbereide)* plaats waar zij gevoed wordt, een tijd en tijden en een halve tijd (dat is voor 1260 dagen) (12:6) buiten het gezicht van de slang (buiten zijn bereik).[113]**

De tekening wordt beschreven in termen van de exodus van Israël uit Egypte en haar reis door de woestijn[114]. Dit is een oudtestamentisch type (gebeurtenis als illustratie) van de reis van de nieuwtestamentische Kerk naar het hemelse Kanaän. De oudtestamentische typologie vindt zijn uitdrukking in de nieuwtestamentische verlossing.

De Kerk krijgt van God twee vleugels van een arend. Dit is een teken van Gods genade. Wat de twee vleugels symboliseren wordt niet bekendgemaakt. Sommige mensen denken aan 'geloof'[115] en 'gebed'[116].

Andere mensen denken aan 'de gerechtigheid' en 'heiligheid' die God aan de Kerk geeft[117] waardoor zij in staat is om de begeerte in de wereld te ontvluchten[118]. Wat belangrijk is, is dat God de Kerk beschermt!

---

[111] Και οτε ειδον ο δρακων οτι εβληθη εις την γην, εδιωξεν την γυναικα ητις ετεκεν τον αρσενα.

[112] 1 Petrus 5:8

[113] και εδοθησαν τη γυναικι αι δυο πτερυγες (η πτερυξ)(vleugel) του αετου (ο αετος)(arend) του μεγαλο υ, ινα πετηται (>πετομαι)
(aanvoegnde wijs, onvoltooid tegenwoordige
tijd) εις την ερημον εις τον τοπον αυτης, οπου τρεφεται (>τρεφω)(deelwoord,
onvoltooid tregenwoordige tijd) εκαι καιρον και καιρους και ημισυ καιρου απο προσωπου του οφεως

[114] Exodus 15:22

[115] Markus 9:23; Efeze 6:16; 1 Johannes 5:4

[116] Markus 11:24; Johannes 14:13-14; Jakobus 5:15-16

[117] 1 Korinthe 1:30

[118] 2 Petrus 1:4

De plaats die voor haar voorbereid wordt (12:6)[119] is niet een specifieke geografische plaats op de aarde (bijvoorbeeld Petra), maar is de plaats die God toekent aan ieder mens die op de aarde leeft[120].

Letterlijk “opdat *men* haar daar zou voeden” (12:6). Zoals God Israël veertig jaar lang in de woestijn heeft gevoed, zo zal Hij ook de Kerk voor 1260 dagen voeden. ‘Men’ duidt op Gods voorzienigheid door middel van mensen, gebeurtenissen en omstandigheden in de wereldgeschiedenis[121].

De getallen 42 maanden (11:2), 1260 dagen (11:3; 12:6) en ‘een tijd en tijden en een halve tijd’ (12:14)[122] zijn symbolische getallen die Gods volk herinneren aan de 3½ jaar droogte in de tijd van de profeet Elia[123]. Deze getallen symboliseren de apocalyptische tijdsperiode waarin de satan en zijn antichristelijke machten (de beesten) de Kerk vervolgen terwijl de Kerk het evangelie verkondigt. *Deze getallen zijn symbolisch voor een periode van verdrukking. Het lijkt of die periode steeds verlengd wordt, maar komt dan toch plotseling en onverwachts tot een einde*! In het boek Openbaring verwijzen deze getallen naar de periode tussen de eerste komst van Christus (12:5-6) en zijn wederkomst (11:2-3,11). Deze periode vanaf de eerste komst van Christus[124] tot zijn wederkomst[125] wordt ‘het einde van de eeuwen’ genoemd.

De hele nieuwtestamentische periode wordt uitgedrukt in termen van ‘dagen’ in plaats van ‘maanden’ (12:6), omdat getuigen (11:3) een dagelijkse verantwoordelijkheid is[126]. Ook zorgt God dagelijks voor zijn Kerk!

Deze periode wordt ook uitgedrukt als ‘een tijd en tijden en een halve tijd’. Omdat deze periode *begint* met de komst van het mannelijke kind (12:1-6) en *eindigt* met de opname van de Gemeente (11:3,11) is dit ook een manier om de nieuwtestamentische periode voor te stellen.

‘Buiten het gezicht van de slang’ betekent dat de slang de vrouw niet kon bereiken, en niet dat de slang de vrouw niet kon zien (zie 12:15). Het betekent hetzelfde als ‘de satan is gebonden’ vanaf de eerste komst van Christus tot zijn wederkomst (20:1-3).

### 12:15 En de slang spuwde uit zijn bek water als een rivier, de vrouw achterna, om haar door de rivier te laten meesleuren.[127]

De draak wordt in oudtestamentische beelden voorgesteld als een groot zeemonster, de Leviathan of Rahab[128], die water uitspuwt[129]. Omdat de draak de vrouw niet direct kan

[119] Deuteronomium 1:32-33
[120] Handelingen 17:26
[121] zie 1 Koningen 17:2-6
[122] zie Daniël 7:25
[123] 1 Koningen 17:1; 18:1; Lukas 4:25; Jakobus 5:17
[124] 1 Korinthe 10:11; Hebreeën 9:26
[125] Mattheüs 13:39; 24:3; Efeze 1:10
[126] zie Mattheüs 6:11
[127]
και εβαλεν ο οφις εκ του στοματος αυτου οπισω της γυναικος υδωρ ως ποταμον, ινα αυτην ποταμοφορη τον (door de rivier laten meesleuren) ποιηση (aanvoegende wijs, aoristus tijd)
[128] Jesaja 27:1; 51:9-10; Psalm 74:13-15
[129] zie Jesaja 59:19; Jeremia 46:7-8

vernietigen, probeert hij dat indirect te doen. Met een rivier, een vloed (tsunami) water uit zijn bek probeert hij de vrouw weg te vagen.

Hoewel het beeld niet uitgelegd wordt, symboliseert 'de rivier' de leugens, misleidingen, waanvoorstellingen waarmee de satan christenen probeert te verleiden (zie 16:13-14)[130]. De satan gebruikt elk mogelijk middel in de wereld om gelovigen weg van Christus te lokken. Hij gebruikt "de zorgen van deze wereld, de verleiding van de rijkdom, de begeerten naar al het andere"[131] en meer, om de christenen te verleiden.

### 12:16 Maar de aarde kwam de vrouw te hulp, en de aarde opende haar mond en verzwolg de rivier die de draak uit zijn bek had gespuwd.[132]

Dit symbool wordt niet uitgelegd, maar toont aan dat *de wereldse machten verdeeld zijn en niet met elkaar kunnen samenwerken om de Kerk van Christus te vernietigen. Soms rijden ze elkaar in de wielen en werken ze elkaar tegen*[133]. In Zacharia 1:18-21 wordt het beeld gebruikt van heidense volken die Gods volk met hun 'horens' krachtig aanvallen. God stuurt dan 'smeden' om die horens af te hakken en zo hun macht te breken."[134]! Hier komt God zijn volk op deze manier te hulp.

### 12:17 En de draak werd boos op de vrouw, en ging heen om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, die de geboden van God in acht nemen en het getuigenis van Jezus Christus hebben.[135]

Omdat de aanhoudende pogingen van de satan mislukken om de Kerk als verkondigend instituut te vernietigen, wordt de satan nog bozer. Pas aan het einde van de nieuwtestamentische periode wordt de satan toegelaten om de Kerk als getuigend instituut uit te roeien (11:7-10; 20:7-9). In de tussentijd keert hij zijn woede tegen "de overigen van haar nageslacht en voert hij oorlog tegen hen".

Het nageslacht van de vrouw duidt niet op etnische Joden, maar op christenen uit alle volken, omdat zij het zijn die *doorgaan* met het onderhouden van Gods geboden[136]. Ook blijven zij niet vasthouden aan het Judaïsme, maar aan het getuigenis van Christus (zie 1:2,9; 6:9; 12:11; 19:10)[137]. Zij blijven trouw aan Christus die de waarheid is en trouw aan de woorden die Hij hun heeft geleerd. Zij blijven getuigen van deze waarheid.

### 12:18 En ik (beter: hij) stond op het zand bij de zee (12:18 of 13:1).[138]

In de grondtekst is het niet duidelijk of het juiste woord 'ik' of 'hij' is. Er zijn drie mogelijkheden en alle drie zijn waar:

---

[130] Denk aan de schade die de vloed van 'nepnieuws' in de jaren 2016-2020 aan de Kerk van Christus gedaan heeft.

[131] Markus 4:19; Lukas 8:14

[132] και εβοηθησεν (>βοηθεω)(aoristus tijd)(helpen)
η γη τη γυναικι, και ηνοιξεν η γη το στομα αυτης και κατεπιεν (>καταπινω)(aoristus tijd) τον ποταμον ον εβαλεν ο δρακων εκ του στοματος αυτου.

[133] 1 Samuël 23:26-28

[134] Zacharia 1:18-21

[135] και ωργισθη (>οργιζω)(aoristus passief) ο δρακων επι τη γυναικι, και απηλθεν ποιησαι πολεμον μετα των λοιπων του σπερματος αυτης, των τηρουντων τας εντολας του θεου και εχοντων την μαρτυριαν Ιησου.

[136] zie Mattheüs 28:19; Markus 12:30-31; Romeinen 13:8-10

[137] Mattheüs 10:32-33

[138] και εσταθη (>ιστημι)(aoristus passief, 3de enkelvoud) επι την αμμον (η αμμος)(zand) της θαλασσης.

- IK, de eerste persoon, wijst naar de apostel Johannes die op het zand bij de zee gaat staan, van waar hij het volgende visioen ziet.
- HIJ, de derde persoon, wijst naar de draak die op het zand bij de zee gaat staan, waar hij wacht op de verschijning van het beest uit de zee of zelfs zijn verschijning teweegbrengt.
- Of het kan wijzen op het feit dat God de satan beperkt tot een klein stukje strand waar hij nog kan staan zodat het kwaad dat hij tegen de volken in de wereld uitricht soeverein door Hem beperkt blijft!